

Katarzyna WARZECHA
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Zarządzania
Katedra Statystyki, Ekonometrii i Matematyki
warzecha@ue.katowice.pl

POKOLENIE NEET NA RYNKU PRACY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie. Na rynku pracy obserwuje się zróżnicowane w poszczególnych krajach Unii zjawisko bezrobocia, które w znacznym stopniu dotyka szczególnie ludzi młodych. W artykule opisano problem młodzieży pokolenia NEET (czyli osób młodych, najczęściej między 15 a 29 rokiem życia, które nie pracują, nie uczą się ani nie podejmują żadnych szkoleń), pokazano zmianę struktury NEET i przestrzenne zróżnicowanie tej grupy młodzieży ogółem w krajach Unii oraz według płci. Przedstawiono ponadto inicjatywy i programy przygotowane przez instytucje Unii Europejskiej, wspierające młodzież i ułatwiające im wejście na rynek pracy.

Słowa kluczowe: NEET, młodzież, Unia Europejska, polskie regiony

NEET GENERATION ON THE LABOR MARKET IN THE EUROPEAN UNION

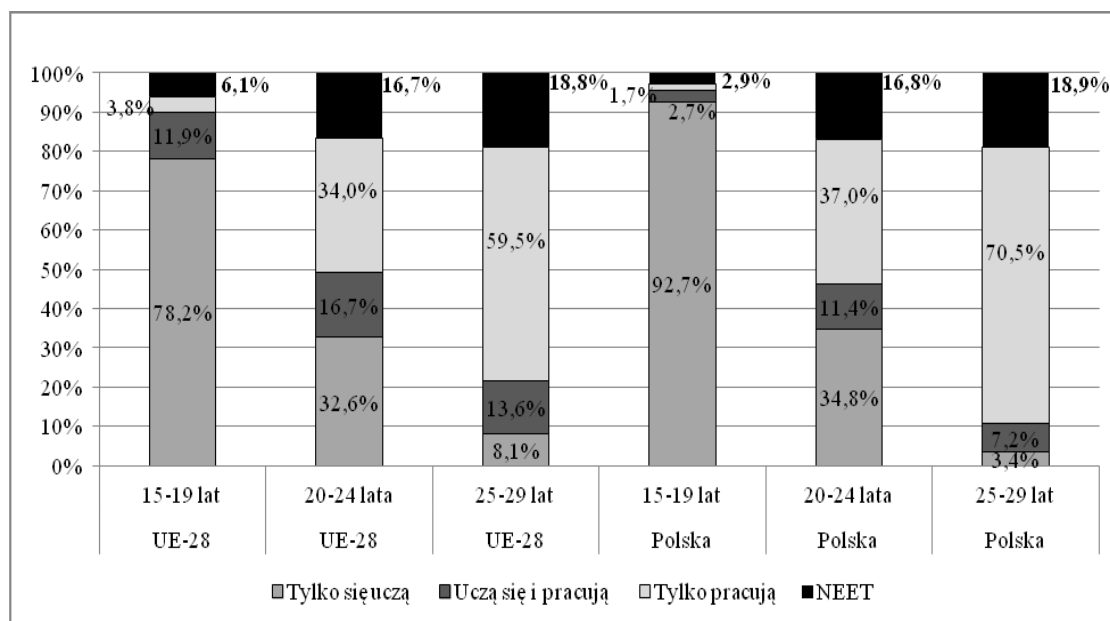
Abstract. The labor market is characterized by the phenomenon of unemployment in the Union countries, which is particularly affecting young people in particular. This article describes the problem of youth of the NEET generation (young people, most often between the ages of 15 and 29, who are not working, do not learn or undertake any training), broken down by EU countries and sex. It also outlines the initiatives and programs developed by the EU institutions to support young people and facilitate their entry into the labor market.

Keywords: NEET, Youth, European Union, Polish regions

1. Wstęp

Bez względu na kraj zamieszkania moment wejścia na rynek pracy jest dla młodych ludzi dużym wyzwaniem. Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym, a jego problematyka jest różnorodna i złożona. Z tego też powodu w niniejszym artykule główna uwaga zostanie poświęcona sytuacji na rynku pracy młodzieży, w szczególności pokolenia NEET. Bezrobocie młodych jest jednym z ważniejszych problemów społecznych, które wymagają interwencji państw Unii Europejskiej, gdyż dotyczy w mniejszym czy większym stopniu wszystkich państw członkowskich UE. Jednakże młodzież w naukach społecznych jest kategorią niejednorodną, o różnie określonych i przyjmowanych granicach wieku. Najczęściej ludzie młodzi to osoby w wieku od 15 do 24 roku życia, taką definicję przyjmuje Międzynarodowa Organizacja Pracy¹ i Komisja Europejska. OECD za ludzi młodych uważa osoby w wieku 16-29 lat². Według GUS młodzież to osoby w wieku 15-34 lata³. W niniejszych badaniach za osoby młode będą uważane osoby w wieku 15-29 lat.

W Unii Europejskiej prawie 90 milionów osób (88 654 431 osób w 2016 roku) to osoby młode – w wieku 15-29 lat, które stanowiły 17% całej populacji. Wzory edukacji i zatrudnienia znacznie różnią się pomiędzy krajami UE i poszczególnymi grupami wiekowymi (co obrazuje rys. 1).

Rys. 1. Wzory edukacji i zatrudnienia młodych osób według grup wiekowych w UE-28 i w Polsce w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

¹ Global employment trends for youth. ILO, Geneva, May 2012.

² OECD Outlook 2014, OECD Publishing, http://dx.doi.org/10.1787/empl_outlook-2014-en, 02.05.2017.

³ Wejście ludzi młodych na rynek pracy. Jakie informacje o ludziach młodych możliwe są do uzyskania co kwartał na podstawie BAEL? Wybrane wyniki. Departament Pracy, GUS, Warszawa 2010, <http://stat.gov.pl>, 02.05.2017.

W życiu każdego człowieka pomiędzy 15 a 29 rokiem życia następuje wyraźne i znaczące przejście ze świata edukacji do świata zatrudnienia. Z danych zawartych na rys. 1 wynika, że osoby w grupie wiekowej 15-19 lat najczęściej uczyły się, przy czym znacznie wyższy odsetek osób uczących się był w Polsce niż w UE-28 (78,2% w UE-28 i 92,7% w Polsce). Osoby w wieku 20-24 lat najczęściej uczyły się i pracowały lub tylko pracowały (50,7% w UE-28 i 48,4% w Polsce), natomiast osoby w grupie wiekowej 25-29 lat w większości tylko pracowały, przy czym znacznie wyższy odsetek takich osób był w Polsce niż w UE-28 (59,5% w UE-28 i 70,5% w Polsce). Jak pokazują dane zawarte na rys. 1, wśród osób między 15 a 29 rokiem życia pojawiły się także osoby z pokolenia NEET (grupa ta obejmowała osoby, które jednocześnie nie pracowały, nie uczyły się i nie brały udziału w szkoleniach, czyli nie dbały o samokształcenie), których populacja wzrasta wraz z wiekiem. W 2016 roku w grupie wiekowej 15-19 lat było najmniej NEET-sów (ponadto znacznie mniej w Polsce – 2,9%, niż w UE-28 6,1%). Największy odsetek NEET-sów obserwowany jest w grupie osób młodych w wieku 25-29 lat – około 19% (a zatem 1 osoba na 5 osób młodych była NEET-sem). Na poziomie UE-28 w 2016 roku prawie 32 miliony osób w wieku 15-29 lat należało do pokolenia NEET, co stanowiło około 36% populacji osób młodych Unii Europejskiej.

Skutki społeczne kryzysu gospodarczego z lat 2008-2009 są wyjątkowo dotkliwe i widoczne wśród ludzi młodych, którzy nie pracują ani nie uczą się i stanowią grupę młodzieży NEET, szczególnie narażoną na wykluczenie społeczne.

Celem niniejszego artykułu jest opisanie młodzieży określanej jako pokolenie NEET oraz określenie skali zjawiska i przestrzennego zróżnicowania NEET w krajach Unii Europejskiej w latach 2005-2016. W badaniach przedstawiono także analizę aktualnej sytuacji młodzieży NEET w polskich regionach.

2. NEET – młodzież, która się nie uczy, nie pracuje i nie uczestniczy w kursach doszkalających

Określenie młodzieży, która nie pracuje, nie uczy się i nie dba o samokształcenie przez szkolenia – NEET (ang. *Not in Employment, Education or Training*) w Europie po raz pierwszy zostało użyte oficjalnie w 1999 roku w Wielkiej Brytanii w raporcie *Bridging the Gap*, w kontekście sytuacji młodzieży w wieku 16-18 lat, co związane było ze zmianami w systemie zasiłków dla bezrobotnych, których pozbawieni zostali w znacznej części ludzie

młodzi z powyższej grupy wiekowej⁴. Problemami młodych osób porzucających szkołę i będących poza nawiasem społeczeństwa zajmowano się już wcześniej – w latach 60. XX w. w Stanach Zjednoczonych⁵.

W literaturze przedmiotu można spotkać również inne określenia tej grupy młodzieży, takie jak: „zmiernicy do nikąd” (*Getting Nowhere*), „generacja X” (*Generation X*), „wyrejestrowani, pominięci przez statystyki” (*Off Register*), „młodzież stracona” (*Wasted Youth*), „zwolnieni, zniechęceni, znikający młodzi ludzie” (*Disengaged, Disaffected, Disappeared Young People*)⁶. W polskiej literaturze przedmiotu spotykamy określenie NEET jako pokolenie *ani-ani*, które nawiązuje do hiszpańskiego określenia młodzieży NEET: *ni-ni* i włoskiego *ne-ne* (co oznacza młodzież, która się nie uczy i nie pracuje)⁷, ponadto spotykamy takie określenia, jak: „młodzi trzy razy nic”, „generacja nic”, „młodzież beczynna”, „bierne pokolenie”, „pokolenie młodych nierobów”, „młodzi roszczeniowi”, „pokolenie straconych”⁸.

Jednoznaczne określenie NEET jest trudne, ponieważ uzależnione to jest od danego kraju oraz instytucji badającej sytuację tej grupy młodzieży (tym samym mamy różne określenia tej grupy, różne granice wiekowe i sposoby gromadzenia danych, a także nazewnictwo, co zaprezentowano powyżej). W krajach Unii i ich statystykach kategoria NEET najczęściej dotyczy młodzieży w wieku 15-24 lata, ale ze względu na wydłużający się okres kształcenia oraz coraz późniejszy moment ekonomicznego usamodzielniania się ludzi młodych monitoruje się osoby będące poza rynkiem pracy i sferą edukacji w wieku 25-29 lat (Eurostat badaną grupę młodzieży klasyfikuje z przedziałem na grupy wiekowe: 15-19 lat; 15-24 lat; 20-24 lata; 20-29 lat; 25-29 lat). Generacja NEET jest obecna także na innych kontynentach: w Ameryce Południowej i Północnej, Afryce i Azji⁹. Z literatury przedmiotu wynika, że nieco szersza grupa wiekowa NEET jest w Japonii i Korei, są to osoby w wieku 15-34 lat (w Japonii to osoby, które nie są zatrudnione, nie kształcą się i nie prowadzą gospodarstwa domowego¹⁰; w Korei to osoby, które porzuciły szkołę, nie chcą wejść na rynek pracy, nie mają obowiązków rodzinnych (lub dzieci) i nie są małżeństwem)¹¹.

W Polsce za osobę NEET uznaje się osobę w wieku 15-29 lat, która spełnia łącznie trzy warunki: nie pracuje (jest bezrobotna lub bierna zawodowo); nie kształci się (nie uczestniczy

⁴ Bridging The Gap: New Opportunities For 16-18 Years Olds Not In Education, Employment Or Training. Presented to Parliament by the Prime Minister by Command of Her Majesty July 1999. Department for Education and Employment, London 1999, <http://dera.ioe.ac.uk/15119/2bridging-the-gap.pdf>, p. 6.

⁵ Hoffman J., Graham P.: Introduction to political concepts. Pearson Education Limited, Harlow 2006.

⁶ Nagel K.: Wpływ kryzysu na sytuację osób młodych na rynku pracy na przykładzie wybranych krajów. „Humanities and Social Sciences”, Vol. XVIII, No. 20(4), 2013, s. 99.

⁷ Szcześniak M., Rondón G.: Pokolenie ani-ani: o młodzieży, która nie uczy się, nie pracuje i nie dba o samokształcenie. „Psychologia Społeczna”, t. 63(18), 2011, s. 242.

⁸ Ibidem.

⁹ Tomaszewska-Lipiec R.: Kariera – zdeprecjonowana wartość nowego pokolenia? „Problemy Profesjologii”, nr 1, 2016, s. 57; Szcześniak M., Rondón G.: op.cit., s. 243-244.

¹⁰ Khondaker M.R.: NEET's challenge to Japan: Causes and remedies, [in:] Haak R. (ed.): Arbeitseltern in Japan. Deutsches Institute für Japanstudien, München 2006, p. 221; OECD: op.cit., p. 45.

¹¹ Chang H.: Jobs for youth. OECD Publishing, Korea 2007; OECD: op.cit., p. 40.

w kształceniu formalnym); nie szkoli się (nie uczestniczy w pozaszkolnych zajęciach mających na celu uzyskanie, uzupełnienie umiejętności i kwalifikacji zawodowych).

Badania Eurofound pokazują, że grupa NEET nie jest jednorodna (należą do niej osoby, które nie pracują z własnej woli, jak i takie, które nie pracują, bo pomimo starań nie mogą znaleźć pracy) i można w niej wyróżnić kilka podgrup¹²:

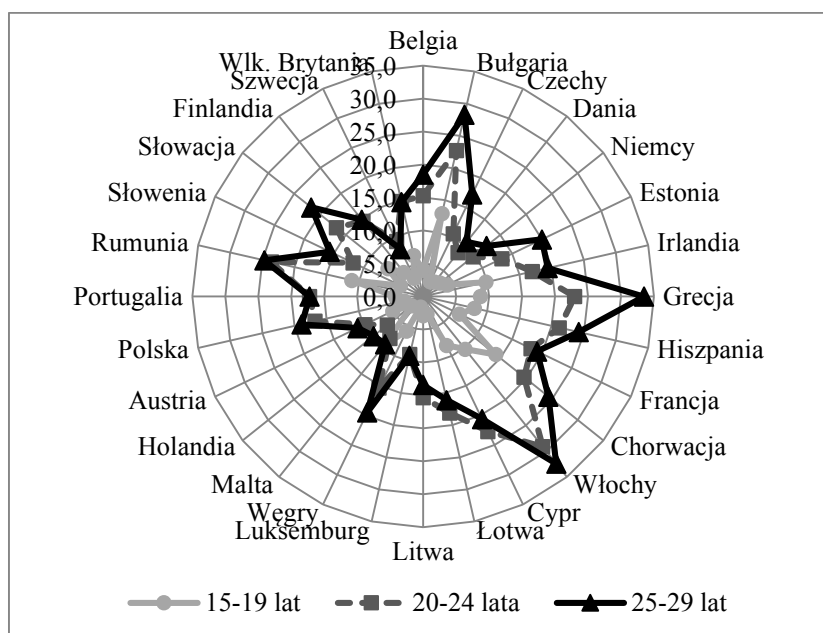
- osoby bezrobotne (są to osoby bezrobotne krótko- i długoterminowo);
- osoby niezdolne do podjęcia aktywności na rynku pracy lub aktywności edukacyjnej (to osoby chore, niepełnosprawne, opiekunowie ze zobowiązaniami rodzinnymi – opieka nad niesamodzielnymi domownikami);
- osoby niezaangażowane (to osoby zniechęcone, byli pracownicy lub bezrobotni, osoby prowadzące ryzykowny lub aspołeczny tryb życia);
- osoby poszukujące/oczekujące (osoby aktywnie poszukujące pracy lub szkoleń, ale takich, które odpowiadają ich aspiracjom zawodowym);
- osoby dobrowolnie biernie edukacyjnie i zawodowo (to osoby zaangażowane w inne aktywności, np. w sztukę, podróże, samodoskonalenie się).

Wyżej wymieniony podział należy mieć na uwadze przy przygotowywaniu i wdrażaniu różnego rodzaju programów mających na celu aktywizację młodzieży NEET, tak aby prowadzone działania były jak najbardziej efektywne i dostosowane do potrzeb danej podgrupy NEETs.

3. Przestrzenne zróżnicowanie młodzieży pokolenia NEET w krajach Unii Europejskiej w latach 2005-2016

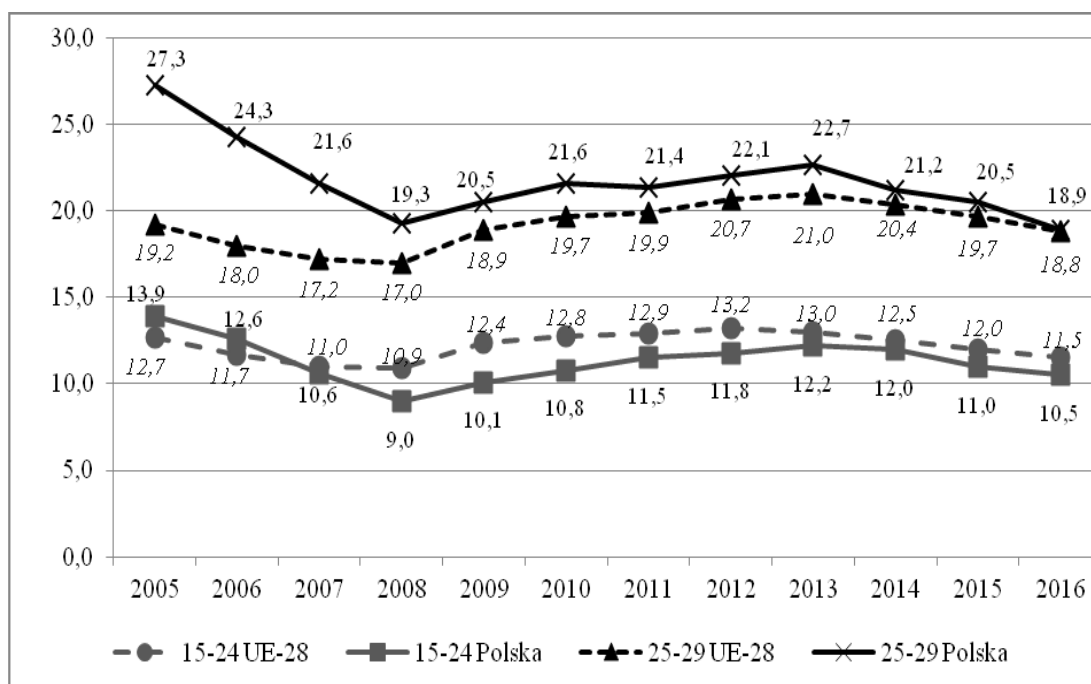
Skala zjawiska pokolenia NEET jest zróżnicowana w poszczególnych krajach UE, a na jego wielkość wpływ mają zmieniające się czynniki o charakterze demograficznym, społecznym, edukacyjnym, gospodarczym czy też instytucjonalno-kulturowym w danym kraju. Udział pokolenia NEET w poszczególnych grupach wiekowych w krajach UE w 2016 roku pokazują dane zawarte na rys. 2. Średnia unijna NEET w grupie wiekowej 15-19 lat wynosi 6,1%, w grupie wiekowej 20-24 lat wynosi 16,7%, a w grupie wiekowej 25-29 lat wynosi 18,8%. Najniższe odsetki NEET występuje w grupie osób w wieku 15-19 lat, w 2016 roku najniższe odsetki NEET w tej grupie wiekowej odnotowano w krajach takich, jak: Luksemburg (1,6%); Holandia (2,2%); Czechy (2,5%); Dania (2,8%) i Polska (2,9%); natomiast najwięcej NEET w wieku 15-19 lat było w: Chorwacji (14,1%); Bułgarii (12,9%); Rumunii (11,1%) i we Włoszech (10,2%).

¹² NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and Policy responses in Europe. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound), Dublin-Brussels 2012, p. 24-25.

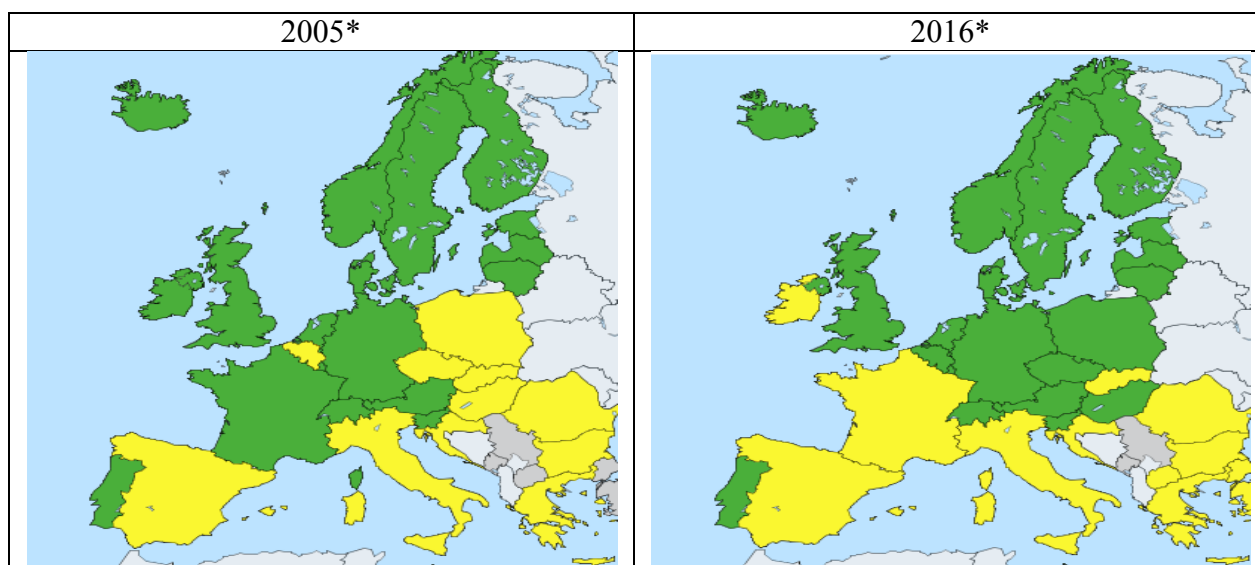
Rys. 2. Wskaźnik NEET według grup wiekowych w krajach UE w 2016 roku
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Najwyższe odsetki młodzieży NEET w analizowanych grupach wiekowych widoczne są w grupie osób między 25 a 29 rokiem życia w Grecji (33,5%); we Włoszech (32,4%); w Bułgarii (28,3%); w Rumunii (24,7%); w Hiszpanii (24,2%); w Chorwacji (24,3%). Natomiast najmniej osób z pokolenia NEET w wieku 25-29 lat było w: Szwecji (8%); na Malcie i w Luksemburgu (9,2%); w Danii (10,6%). Polska w tej grupie wiekowej ze wskaźnikiem 18,9% znajduje się nieznacznie powyżej średniej unijnej (18,8%). Na rys. 3 przedstawiono wysokość wskaźnika NEET w Unii ogółem i w Polsce w latach 2005-2016. Na wykresie widoczna jest wyraźna tendencja spadkowa wskaźnika NEET w latach 2005-2008 w badanych grupach wiekowych (a szczególnie w grupie osób w wieku 25-29 lat) oraz tendencja wzrostowa wskaźników NEET w latach 2009-2013 (na co niewątpliwie wpływ w tym okresie miał kryzys gospodarczy). Od 2013 roku do 2016 roku następuje systematyczny spadek odsetka młodzieży NEET w wieku 15-24 lata (o około 1,5 pp. w Polsce; o około 2 pp. w UE-28) i w wieku 25-29 lat (o około 4 pp. w Polsce; o nieco ponad 2 pp. w UE-28).

Rys. 3. Wskaźnik NEET według grup wiekowych w UE-28 i w Polsce w latach 2005-2016
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

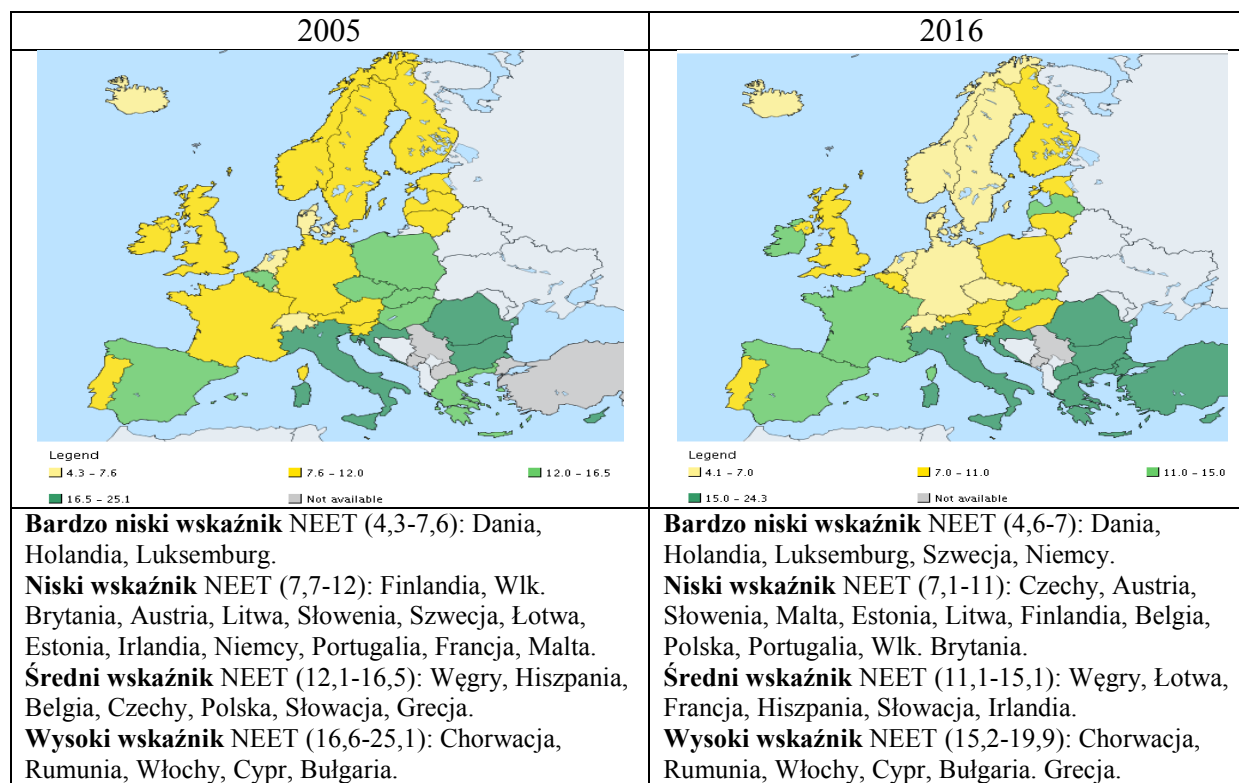
Dane zawarte na rys. 4 wskazują, że w 2005 roku 16 państw UE miało wskaźnik NEET w grupie osób 15-24 lat niższy od średniej unijnej (12,7% wskaźnik NEET dla UE-28), a w 2016 roku takich krajów było już 19 (11,5% wskaźnik NEET dla UE-28). Natomiast z danych Eurostatu wynika, że w 2005 roku 16 państw UE miało wskaźnik NEET w grupie osób 25-29 lat niższy od średniej unijnej (19,2% wskaźnik NEET dla UE-28), a w 2016 roku takich krajów było 14 (18,8% wskaźnik NEET dla UE-28).

* ciemnym kolorem zaznaczono kraje, które mają wskaźnik NEET poniżej średniej unijnej

Rys. 4. Wskaźnik NEET młodych osób w wieku 15-24 lata w krajach UE w 2005 i w 2016 roku
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 5 przedstawia podział krajów UE ze względu na bardzo niski, niski, umiarkowany i wysoki poziom wskaźnika NEET wśród młodych osób w wieku 15-24 lat w 2005 i w 2016 roku. Podziału na powyżej wyodrębnione grupy dokonano wykorzystując wskaźnik NEET dla UE-28 oraz metodę trzech średnich¹³.

Najciemniejszym kolorem zaznaczono kraje, które mają najwyższy wskaźnik NEET.

Rys. 5. Podział krajów UE na bardzo niski, niski, średni i wysoki poziom wskaźnika NEET wśród młodych osób w wieku 15-24 w 2005 i w 2016 roku

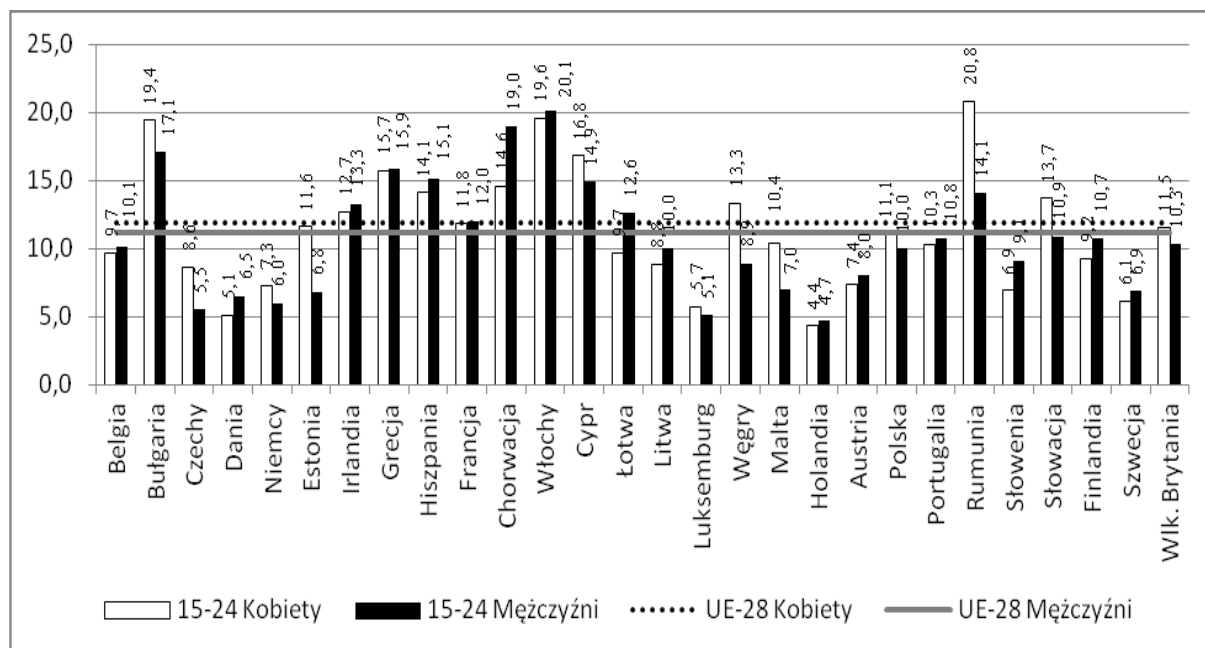
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Najniższe wskaźniki NEET w analizowanym okresie były w: Danii, Holandii, Luksemburgu w 2005 i 2016 roku oraz w Szwecji i Niemczech tylko w 2016 roku. Natomiast kraje o najwyższych wskaźnikach NEET w grupie osób w wieku 15-24 lata to: Chorwacja, Rumunia, Włochy, Cypr, Bułgaria w 2005 i 2016 roku oraz Grecja tylko w 2016 roku.

Jak wskazują dane zawarte na rys. 6 i 7, bardziej narażone na bycie NEET w krajach Unii Europejskiej są kobiety niż mężczyźni, co szczególnie jest widoczne w grupie wiekowej osób 25-29 lat. Związane jest to głównie z wciąż istniejącymi barierami zatrudnienia kobiet, trudnościami w pogodzeniu roli matki i pracownicy, pomimo prowadzonej unijnej polityki równouprawnienia. Feminizacja zjawiska NEET w grupie osób w wieku 15-24 lata (czyli większy odsetek osób o statusie NEET wśród kobiet niż wśród mężczyzn) występuje w takich

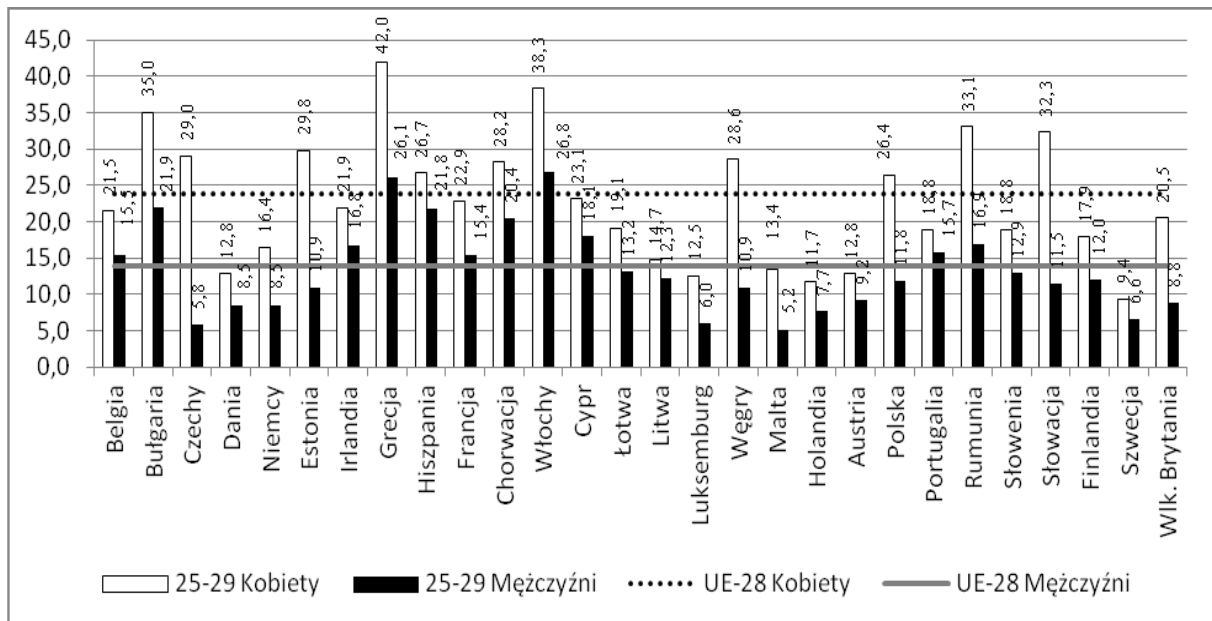
¹³ Opis metody m.in. w: Młodak A.: Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej. Difin, Warszawa 2006, s. 126; Warzecha K.: Syntetyczna ocena dystansu Polski od krajów Unii Europejskiej na podstawie wybranych aspektów ochrony środowiska., „Zarządzanie i Finanse”, nr 11(4), Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, 2013, s. 328.

krajach, jak: Bułgaria, Czechy, Niemcy, Estonia, Cypr, Luksemburg, Węgry, Malta, Polska, Rumunia, Słowacja, Wlk. Brytania. Maskulinizacja zjawiska NEET w grupie osób w wieku 15-24 lata (czyli większy odsetek osób o statusie NEET wśród mężczyzn niż wśród kobiet) występuje w takich krajach, jak: Dania, Irlandia, Hiszpania, Chorwacja, Włochy, Łotwa, Litwa, Austria, Słowenia, Finlandia, Szwecja. Równomierne lub zbliżone do równomiernych proporcje odsetka kobiet NEET i odsetka mężczyzn NEET w grupie osób w wieku 15-24 lata były w krajach: Francja, Belgia, Grecja, Holandia, Portugalia.

Rys. 6. Wskaźnik NEET młodych osób w wieku 15-24 lata w krajach UE w 2016 roku według płci
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Znaczące dysproporcje płciowe (znacznie wyższy odsetek osób o statusie NEET wśród kobiet niż wśród mężczyzn) widoczne są w grupie wiekowej 25-29 lat pokolenia NEET we wszystkich krajach UE, co obrazuje rys. 7. Szczególnie wysokie różnice w odsetkach NEET według płci wystąpiły w 2016 roku w krajach: Czechy (różnica 23,2 pp.), Słowacja (różnica 20,8 pp.), Rumunia (różnica 16,2 pp.), Bułgaria, Estonia (różnica 18,9 pp.), Węgry (różnica 17,7 pp.), Grecja (różnica 15,9 pp.) i Polska (różnica 14,6 pp.).

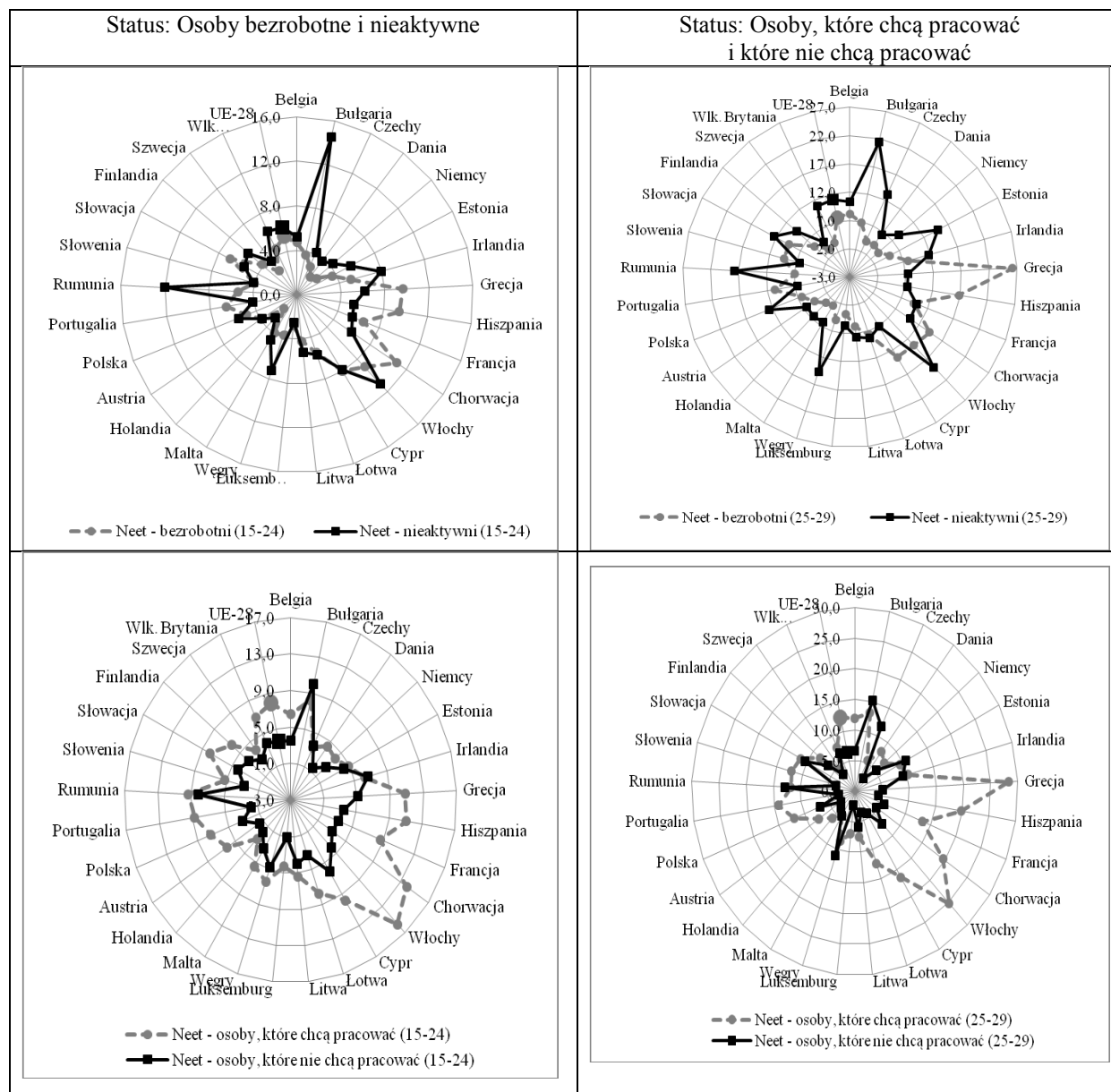

Rys. 7. Wskaźnik NEET młodych osób w wieku 25-29 lata w krajach UE w 2016 roku według płci
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Eurostat udostępnia dane statystyczne odnośnie do pokolenia NEET z podziałem na dwa rodzaje grup – według przyjętego statusu (podział pierwszy to osoby bezrobotne i nieaktywne, drugi podział to osoby, które chcą pracować i które nie chcą pracować – rys. 8).

W 2016 roku najwyższy odsetek NEET wśród osób w wieku 15-24 lat, które nie chciały pracować odnotowano w Bułgarii (10%), najwyższy odsetek osób w wieku 25-29 lat będących NEET, które nie chciały pracować, był w takich państwach, jak: Bułgaria (15,2%); Rumunia (12,9%); Czechy (11,6%); Węgry (11,1%); Słowacja (10,4%) i Estonia (10,2%).

Udział polskich NEET niechcących podjąć pracy w 2016 roku w stosunku do ogółu osób w wieku 15-24 lat był niższy niż średnio w UE-28 (odpowiednio 3,2% w Polsce, 3,6% w UE-28) natomiast w stosunku do ogółu osób w wieku 25-29 lat był wyższy niż średnio w UE-28 (odpowiednio 6,9% w Polsce, 6,5% w UE-28). Większość krajów UE w 2016 roku miała więcej NEET w wieku 15-24 lat, jak i w wieku 25-29 lat o statusie nieaktywny niż bezrobotny. W Polsce udział osób NEET w wieku 15-24 lat o statusie nieaktywny był poniżej średniej unijnej – wyniósł 5,7% (6,2% UE-28), a udział osób NEET w wieku 25-29 lat o statusie nieaktywny był powyżej średniej unijnej – wyniósł 12,6% (11% UE-28). Natomiast w Polsce udział osób NEET w wieku 15-24 lat o statusie bezrobotny był poniżej średniej unijnej – wyniósł 4,9% (5,4% UE-28), a udział osób NEET w wieku 25-29 lat o statusie bezrobotny był poniżej średniej unijnej – wyniósł 6,3% (7,8% w UE-28).

Rys. 8. Wskaźnik NEET młodych osób w wieku 15-29 lat w podziale na status w krajach UE w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

4. Przestrzenne zróżnicowanie młodzieży pokolenia NEET w Polsce według regionów w latach 2005-2016

Dostępne statystyki dla Polski dotyczą roku 2016 i obejmują tylko grupę w wieku 15-24 lata, dla której odsetek NEET wyniósł 10,5% i był niższy o 3,4 pp. w porównaniu z 2005 rokiem. To oznacza, że w Polsce jest co najmniej 492 323 osób zaliczanych do pokolenia NEET.

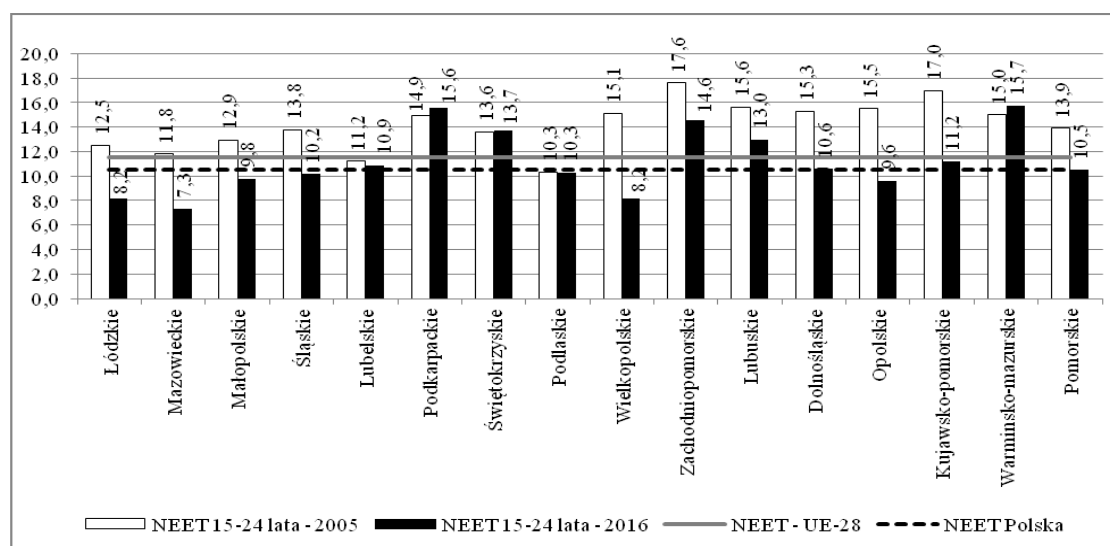
Dane zawarte w tabeli 1 pokazują zmianę odsetka NEET w grupie wiekowej 15-24 lata w poszczególnych województwach w Polsce w latach 2005-2016. Najwyższy odsetek ludzi młodych niepracujących i nieuczących się był w 2016 roku w województwach: warmińsko-mazurskim, podkarpackim, zachodniopomorskim, a najniższy w mazowieckim, łódzkim, wielkopolskim, opolskim i małopolskim.

Tabela 1

Odsetek NEET w wieku 15-24 lata w latach 2005 i 2016 w polskich regionach

Województwo	2005 w %	2016 w %	Zmiana 2016/2005 w punktach procentowych	Średnie tempo zmian w latach 2005-2016
Polska ogółem	13,9	10,5	-3,4	-2,52%
Dolnośląskie	15,3	10,6	-4,7	-3,28%
Kujawsko-pomorskie	17,0	11,2	-5,8	-3,72%
Lubelskie	11,2	10,9	-0,3	-0,25%
Lubuskie	15,6	13,0	-2,6	-1,64%
Łódzkie	12,5	8,2	-4,3	-3,76%
Małopolskie	12,9	9,8	-3,1	-2,47%
Mazowieckie	11,8	7,3	-4,5	-4,27%
Opolskie	15,5	9,6	-5,9	-4,26%
Podkarpackie	14,9	15,6	0,7	0,42%
Podlaskie	10,3	10,3	0,0	0,00%
Pomorskie	13,9	10,5	-3,4	-2,52%
Śląskie	13,8	10,2	-3,6	-2,71%
Świętokrzyskie	13,6	13,7	0,1	0,07%
Warmińsko-mazurskie	15,0	15,7	0,7	0,42%
Wielkopolskie	15,1	8,2	-6,9	-5,40%
Zachodniopomorskie	17,6	14,6	-3,0	-1,68%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 9. Wskaźnik NEET młodych osób w wieku 15-24 lat w podziale na polskie regiony w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Dane statystyczne zawarte w tabeli 1 i na rys. 9 wskazują, że w większości polskich regionów (w 12 na 16) wskaźnik NEET spadł w 2016 roku w porównaniu z 2005; przy czym najwyższy spadek był w województwie wielkopolskim (spadek o 6,9%); opolskim (spadek o 5,9%) i kujawsko-pomorskim (spadek o 5,8%). Wzrost wskaźnika NEET zanotowany został w województwach: warmińsko-mazurskim i podkarpackim (wzrost o 0,7%) oraz świętokrzyskim (wzrost o 0,1%). W latach 2005-2016 najwyższy rok roczny średni spadek wskaźnika NEET młodzieży w wieku 15-24 lata wystąpił w województwie wielkopolskim (spadek średnio z roku na rok o 5,4%).

5. Koszty ekonomiczne i społeczne generowane przez pokolenie NEET oraz działania unijne zapobiegające i zwalczające zjawisko NEET

Pokolenie NEET generuje straty gospodarcze wynikające z wyłączenia młodzieży z rynku pracy, ponieważ młody człowiek nieaktywny zawodowo nie zarabia, a tym samym nie płaci podatków, czyli nie przynosi dochodów państwu (straty te w 2011 roku wyniosły co najmniej 154 mld euro). Tym samym pokolenie NEET generuje wysokie nakłady na świadczenia społeczne, utrzymanie urzędów pracy czy innych instytucji zajmujących się wspieraniem osób wykluczonych¹⁴.

Oszacowano, że średni koszt NEET dla UE w 2011 roku stanowił 1,21% europejskiego PKB i był zróżnicowany w poszczególnych państwach członkowskich (najwyższy koszt przekraczający 3% PKB był w Grecji i Bułgarii, najniższy – w granicach 0,23-0,6% był w Luksemburgu, Szwecji, Danii i Niemczech). W Polsce koszt ten wyniósł około 2% PKB¹⁵.

Jednym z priorytetów wprowadzonej w 2010 roku Strategii Europa 2020 jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspierania gospodarki charakteryzującej wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Aby przeciwdziałać negatywnym skutkom NEET i ograniczyć koszty generowane przez tę grupę młodzieży, Komisja Europejska wprowadziła długofalową inicjatywę strategiczną – czyli działania mające na celu ograniczenie liczby młodych bezrobotnych, nieuczących się i nieszkolących się. Wdrożono między innymi: program „Mobilna młodzież” (*Youth on the Move*) w 2010 roku, który miał na celu modernizację edukacji i szkoleń w taki sposób, by były one bardziej dopasowane do potrzeb młodych ludzi i pracowników, a tym samym redukcję liczby młodzieży pokolenia NEET poprzez m.in. takie działania, jak: stworzenie specjalnej strony internetowej, gdzie młodzież mogła uzyskać informacje o możliwości

¹⁴ Serafin-Juszczak B.: NEET – nowa kategoria młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. *Folia Sociologica, Acta Universitatis Lodzianis*, nr 49, 2014, s. 54.

¹⁵ Młodzi ludzie i młodzież bierna społecznie (tzw. Grupa NEET) w Europie: podstawowe ustalenia. Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy. Eurofound, Dublin 2012; s. 5.

podjęcia studiów i zdobycia doświadczenia zawodowego za granicą; projekt „Twoja pierwsza praca z EURES-em”, gdzie można było znaleźć informacje o możliwości zatrudnienia i wsparcia finansowego dla młodych osób chcących pracować za granicą; stworzono kartę Mobilna Młodzież (karta *Youth on the move*); wprowadzono europejski system monitorowania wolnych miejsc pracy; dostępność do oferty kredytowej dla startującej w biznesie młodzieży¹⁶. Opracowano *Pakiet na rzecz zatrudnienia młodzieży*, którego częścią jest inicjatywa ustanowienia *Gwarancji dla młodzieży*, czyli postulat, skierowany do krajów członkowski UE, zapewnienia młodym ludziom w wieku do 25 lat, którzy nie mają zatrudnienia ani nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu, dobrego zatrudnienia, dalszego kształcenia, przyuczenia do zawodu lub stażu w ciągu 4 miesięcy od zakończenia kształcenia formalnego lub utraty pracy. Jedną ze sprawdzonych taktyk, która umożliwia zwiększenie aktywności młodzieży, jest np. dualistyczny system nauczania, który z powodzeniem realizowany jest w Niemczech. Polega on przede wszystkim na równoczesnym kształceniu zawodowym młodzieży w zakładach pracy oraz w szkołach zawodowych. Dzięki temu młodzi ludzie mogą nabywać wiedzę i równocześnie zdobywać doświadczenie zawodowe, będące jednym z podstawowych elementów, na które zwracają uwagę pracodawcy w trakcie procesu rekrutacyjnego. W ten sposób wejście młodzieży na rynek pracy jest mniej stresujące z powodu większej pewności w odniesieniu do posiadanych już kompetencji.

6. Podsumowanie

Kryzys ekonomiczny w latach 2008-2009 przyczynił się do wzrostu w latach 2009-2013 odsetka młodzieży pokolenia NEET, czyli młodzieży, która nie pracuje, nie uczy się i nie dba o samokształcenie przez szkolenia. Wzrost odsetka NEET najbardziej widoczny jest w grupie osób w wieku 25-29 lat i jest zróżnicowany w krajach UE. Z najnowszych danych wynika, że najwyższe odsetki młodzieży NEET w 2016 roku były w Grecji, w Bułgarii, we Włoszech, w Rumunii; natomiast najmniejszy udział młodzieży NEET w Luksemburgu, Holandii, Danii, Szwecji i Niemczech. Odsetek NEET w Polsce w tej grupie wiekowej ze wskaźnikiem 18,9% znajduje się nieznacznie powyżej średniej unijnej (18,8%). Dane statystyczne wskazują, że w większości polskich regionów (w 12 na 16) wskaźnik NEET spadł w 2016 roku w porównaniu z 2005; przy czym najwyższy spadek nastąpił w województwie wielkopolskim (spadek o 6,9%); opolskim (spadek o 5,9%) i kujawsko-pomorskim (spadek o 5,8%). W zależności o specyfiki danego kraju i jego możliwości prowadzone są działania w poszczególnych krajach UE zmierzające do zmniejszenia tego negatywnego zjawiska i płynnego przejścia młodzieży z systemu edukacji na rynek pracy. Działania i programy

¹⁶ Inicjatywa Komisji Europejskiej „Mobilna młodzież” (“Youth on the Move”), http://europa.eu/youthonthemove/docs/communication/youth-on-the-move_EN.pdf, 11.05.2017.

unijne mające na celu ograniczenie liczby młodych bezrobotnych, nieuczących się i nieszkolących się, czyli pokolenia NEET, dały już widoczne efekty w postaci spadku odsetka młodzieży NEET w latach 2014-2016. Miejmy zatem nadzieję, że ta tendencja utrzyma się również w kolejnych latach.

Bibliografia

1. Bridging the Gap: New Opportunities for 16-18 Years Olds Not in Education, Employment or Training. Presented to Parliament by the Prime Minister by Command of Her Majesty July 1999. Department for Education and Employment, London 1999, <http://dera.ioe.ac.uk/15119/2bridging-the-gap.pdf>.
2. Chang H.: Jobs for youth. OECD Publishing, Korea 2007.
3. Global employment trends for youth. ILO, Geneva 2012.
4. Hoffman J., Graham P.: Introduction to political concepts. Pearson Education Limited, Harlow 2006.
5. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, 10.05.2017.
6. Inicjatywa Komisji Europejskiej "Mobilna młodzież" (*Youth on the Move*), http://europa.eu/youthonthemove/docs/communication/youth-on-the-move_EN.pdf, 11.05.2017.
7. Jobs for Youth/Des emplois pour les jeunes: Japan 2009. OECD 2010, p. 45.
8. Jobs for Youth/Des emplois pour les jeunes: Korea 2007. OECD 2008, p. 40.
9. Khondaker M.R.: NEET's challenge to Japan: Causes and remedies, [in:] Haak R. (ed.): *Arbeitselten in Japan*. Deutsches Institute für Japanstudien, Munchen 2006, p. 221-244.
10. Młodak A.: Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej. Difin, Warszawa 2006.
11. Młodzi ludzie i młodzież bierna społecznie (tzw. Grupa NEET) w Europie: podstawowe ustalenia. Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy. Eurofound, Dublin 2012.
12. Nagel K.: Wpływ kryzysu na sytuację osób młodych na rynku pracy na przykładzie wybranych krajów. „*Humanities and Social Sciences*”, Vol. XVIII, No. 20(4), 2013.
13. NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and Policy responses in Europe. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound), Dublin-Brussels 2012.
14. OECD Outlook 2014, OECD Publishing, http://dx.doi.org/10.1787/empl_outlook-2014-en, 02.05.2017.
15. Serafin-Juszczak B.: NEET – nowa kategoria młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. *Folia Sociologica, Acta Universitatis Lodzianensis*, nr 49, 2014, s. 45-61.
16. Szcześniak M., Rondón G.: Pokolenie ani-ani: o młodzieży, która nie uczy się, nie pracuje i nie dba o samokształcenie. „*Psychologia Społeczna*”, t. 63(18), 2011, s. 241-251.

17. Tomaszewska-Lipiec R.: Kariera – zdeprecjonowana wartość nowego pokolenia? „Problemy Profesjologii”, nr 1, 2016, s. 47-61.
18. Warzecha K.: Syntetyczna ocena dystansu Polski od krajów Unii Europejskiej na podstawie wybranych aspektów ochrony środowiska. „Zarządzanie i Finanse”, nr 11(4), Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, 2013, s. 327-340.
19. Wejście ludzi młodych na rynek pracy. Jakie informacje o ludziach młodych możliwe są do uzyskania co kwartał na podstawie BAEL? Wybrane wyniki. Departament Pracy, GUS, Warszawa 2010, <http://stat.gov.pl>, 02.05.2017.
20. Witt D.: Rośnie nam pokolenie „ani, ani”. Ani do pracy, ani do książek, 2016, <http://magazyn.7dni.pl/364433,Rosnie-nam-pokolenieani-ani-Ani-do-pracy-ani-do-ksiazek.html>, 17.05.2017.